

Χρυσόγεωσ Παπαδίδης
Μηδρασεγίης Αθηνών Μαδύρας

Ἡ Γραμμὴ τῆς ἐπιγραφικῆς ἐπι-
σεως τῆς Αρχαιολογικῆς Ἀθηνῶν,
ὑπὸ Κώστα Καροφύλλου

(τῶν 13 Νοεμβρίου συνεστηρικτικῆς)

Μία
ἔγχα.
ἔργον ἐ'
τέχνης
119-120
1931.
1215
Ἰμενφίς
59 1975
1276

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Χρυσόστομος Παπαδόπουλος

Νέα Έστία

Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Μαύτιος

Ἔτος Ε! Τεῦχος

Ἡ τριακονταπεντηετία τῆς Ἐπιστημονικῆς δρά-
σεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν.-

119 - 120/1931

1ης καὶ 15ης

(ὑπὸ Κόστα Καιροφύλλα)

Δεκεμβρίου

σελ. 1275-1276

Τὴν 13 Νοεμβρίου συμπληρουμένης τριακονταπεντα-
ετοῦς ἐπιστημονικῆς δράσεως τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπι-
σκόπου Ἀθηνῶν, οἱ θαυμασταὶ του τοῦ προσέφεραν ἀναμνη-
στικὸν τῶμον περιέχοντα μελέτας τῶν διαπρεπεστέρων ἐπι-
στημόνων - Ἡ ἐκτίμησις αὐτῆ εἶναι δικαία δι' ἓνα σοφὸν
ἐπιστήμονα ὁ ὁποῖος, παρ' ὅλας τὰς ἐκκλησιαστικῶς βαρεῖας καὶ
πολλαπλᾶς αὐτοῦ ἀπασχολήσεις, ἐν τῇ ἐργασίᾳ δέν παύει οὔτε
καὶ σήμερον ἀσχολῆσθαι μετὰ τὴν ἱστορικῆς
μελέτας.

Διότι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Παπαδόπου-
λος εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἱστορικὸς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλά-
δος. Καίτοι ὁ ἔρτασμός ἔγινε διὰ τὴν συμπλήρωσιν τρισκον-
τα πέντε ἐτῶν ἐπιστημονικῆς δράσεως, ἐν τούτοις ἡ ἀλήθεια
εἶναι ὅτι ἀπὸ τοῦ 1890 ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ὡς συγγραφεὺς
ἔκτοτε δέν ἔπαυσε γράφειν καὶ διαφωτίζων σκοτεινὰ σημεῖα τῆς
ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας μας. Τὸ πρῶτον ἔργον του ἀσχολεῖται
μὲ τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα του Μάδουτον τῆς Θράκης.

Ἀπὸ πτωχοῦς γονεῖς καταγόμενος, ἐφοίτησεν εἰς τὴν Μεγά-
λην τοῦ Γένους Σχολὴν καὶ εἰς τὴν ἱερατικὴν Σχολὴν Κωνσταν-
τινουπόλεως, κατόπιν εἰς τὴν θεολογικὴν Σχολὴν τῶν Ἱεροσολύ-
μων. κατόπιν ἔλαρε δόκτωρα τοῦ ἐθνικοῦ μας πανεπιστημίου καὶ
μετὰ τετραετῆ φοίτησιν εἰς τὰς θεολογικὰς Ἀκαδημίας κιέλου

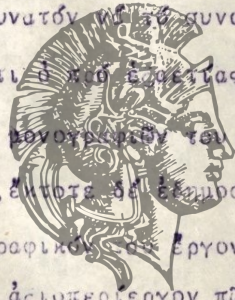
καὶ Πετροπούλεως, ἔλαβε καὶ ῥωσικὸν θεολογικὸν δίπλωμα εἰς ηλικίαν 27 ἐτῶν, τὸ 1895. μετὰ τοιαῦτα ἐπιστημονικὰ ἐφύδια διωρίσθη καθηγητῆς τῆς Σχολῆς Ἱεροσολύμων. Μετὰ δεκατετραετῆ σημαντικὴν ἐκεῖ δρᾶσιν, μετέβη εἰς Ἀλεξάνδρειαν, καὶ τέλος τὸ 1911 διωρίσθη διευθυντῆς τῆς Ἐκπαίδευσης τῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν. Τὸ 1914 ἐξελέγη καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου. Μετὰ δεκαετῆ δὲ διδασκαλίαν, ἐξελέγη τὸ 1923 Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος. Τὸ 1924 μετὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς Ἀκαδημίας, διωρίσθη καὶ Ἀκαδημαϊκός. -

• •
•

Αὐτὰ ἐν ὀλίγοις διὰ τὸν βίον τοῦ ἀνδρός. Ἀλλὰ τὸ ἔργον του, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἰς συνοψίσωμεν εἰς ἓν σύντομον σημεῖωμα. Διότι ὁ κτὶ ἔργου ἐκδοθεῖς κατὰ λόγους τῶν βιβλίων καὶ μανουσκριπῶν τοῦ παρουσῆτος 335 ἔργα του δημοσιευμένα, ἀπὸ τῆς δὲ ἐπιμελείας καὶ ἀρκετὰ ἄλλα σπουδαῖα. Τὸ συγγραφικὸν τῆς ἔργου ἀποτελεῖ πλήρη βιβλιοθήκην. καὶ εἶναι ἀξιοπεριέργον πῶς, παρ' ὅλας τὰς βαρεῖας καὶ πολλαπλᾶς ἀσχολίας τοῦ ἀνωτάτου ἀξιωματοῦ του, εὕρισκει καιρὸν ν' ἀσχολῆται εἰς ἱστορικὰς ἐρῦνας. καὶ β-μας τὸ τελευταῖον του βιβλίον, δι' οὗ ἐλέγχεται ἀνυπόστατος ἢ περὶ πρωτεῶν τοῦ Πάπα διεκδίκησις, τὸν ἀποδεικνύει σοφὸν ἐρευνητῆς, ἀπὸ τὸν ὁποῖον δὲν διαφεύγει καμμία πηγὴ.

Τὸ ὅλον συγγραφικὸν ἔργον του κυρίως περιστρέφεται περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν. καὶ δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς εἷς τῶν ὀλίγων παγκοσμίου ἐπιβολῆς ἱστορικῶν τῆς ἐκκλησίας. Γλωσσομαθῆς, φιλότιμος καὶ εὐσυνείδητος ἐρευνητῆς ἔχει τὴν μεγάλην ἀρετὴν νὰ καταφεύγῃ πάντοτε εἰς τὰς πηγὰς καὶ νὰ μὴ βασίξῃ τὰ συμπεράσματά του, παρὰ μόνον ἐπὶ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ἐξηκριβωμένων γεγονότων. Τὸ ἔργον τοῦ "Ἱστορία τῆς Ἐκ-
κλησίας τῆς Ἑλλάδος", τοῦ ὁποῦοῦ δυστυχῶς ἀκόμη δὲν ἐ-
ξεδόθη ὁ δεῦτερος τόμος, ἀποτελεῖ μνημειώδη ἐργασίαν, ἢ
ὅποια, αὐτὴ καὶ μόνη, θὰ ἦρκει νὰ τιμῆται ἕνα συγγραφεῖα.
καὶ ὅμως μέχρι σήμερον ἔχει συγγράψει καὶ ἄλλα 350 πε-
ρίπου ἔργα.

Καὶ ἡ παραμικροτέρα μονογραφία τοῦ ἔρχεται νὰ προσ-
θέσῃ κατὰ νέον καὶ νὰ διαφωτίσῃ κάποιαν σκοτεινὴν σελί-
δα. Ἐκατὸν μελέται τοῦ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν γενικὴν ἐκκλη-
σιαστικὴν ἱστορίαν. Τριάνοντα πέντε μελέται τοῦ ἔχουν θέ-
μα τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας. Πεντήκοντα ἄλ-
λαι τοῦ ἀσχολοῦνται μὲ τὰς ἐκκλησίας Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύ-
μων καὶ Κύπρου. Αἱ λοιπαὶ ἔργασίαι τοῦ ἀσχολοῦνται μὲ διεί-
φορα θεολογικὰ καὶ ἱστορικὰ ζητήματα.

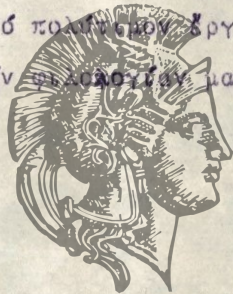
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ἡ πνεῦμα τοῦ ὁποῦοῦ ἐκαιτέως χαρακτηρίζει τὸ ὅλον ἔρ-
γον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν εἶναι τὸ νεωτεριστικὸν πνεῦ-
μα τοῦ ἱστορικοῦ. Τίποτε τὸ παλαιότικον, τίποτε τὸ σχολαστι-
κόν. Μία πνοή μεγάλου ἱστορικοῦ συγγραφέως διαπνέει τὸ ὅλον
ἔργον του. Ἡ γλῶσσα του εἶναι ζωντανή καὶ ἀπηλλαγμένη ἀπὸ
κάθε δασκαλισμὸν. Τὰ συμπεράσματά του σαφῆ καὶ
βασιστά ἐπὶ στερεῶν βάσεων. Ἡ κρίσις του διαυγής καὶ
ἀπηλλαγμένη πάσης μερολητικότητος. Ὅταν διαχειρίζεται ἕν
ἱστορικὸν θέμα, λησμονεῖ τὴν ιδιότητά τοῦ ἀνωτάτου κληρι-
κοῦ καὶ ἀπομένει ὁ βαθύς ἱστορικός, ὁ κρίνων χωρὶς προκα-
τάληψιν καὶ ὁ τιθέμενος ὑπεράνω συμπαθειῶν καὶ ἀντιπαθειῶν.

Ἐπὶ τοιαύτας συνθήκῃς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ δημιουργήσῃ
ἕν ἔργον βέλτερον ἐν τῷ συνόλῳ του καὶ ἐν ταῖς λεπτομερεί-
αις του. Ἡ πρώτη ἐκκλησιαστικὴ μας ἱστορία ἐπλουτίσθη μὲ
ἀληθινούς θησαυροὺς χάρις εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν
Χρυσόστομον Παπαδόπουλον. Εἶχα σκεφθῆ ἀρχικῶς νὰ παραθέσω

σημείωσιν τῶν σπουδαιότερων βούλαχιστον ἐκ τῶν τριακοσίων
πεντήκοντα μελετῶν του. Ἄλλ' ἐφ' ὅσον ἐπροχώρουν εἰς τὴν ἐ-
πιλογὴν, ἐπὶ τοσοῦτον ἀντελαμβάνομεν ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ
περιορίσω τὸν ἀριθμὸν τοῦ καταλόγου. Διότι ὅλα εἶναι, ἂν
μὴ κατὰ τὸν ὄγκον, ἀλλὰ κατὰ τὴν οὐσίαν, ἴσαι. Ἀποφεύγω λοι-
πὸν τὴν σημείωσιν ἔργων του, διότι ἡ παράθεσις τῶν τίτλων
τῶν μόνον θ' ἀπῆται ὀλόκληρον τεῦχος τῆς Ν. Ἑστίας (1). Καί
σταματῶ τὸ σημείωμά μου αὐτό, που ἐγράφη προχείρως καὶ χω-
ρὶς ἄλλην ἀπαίτησιν, παρὰ νὰ προσφέρῃ φθρον θαυμασμοῦ καὶ
ἐκτιμήσεως εἰς τὸν ἀνώτατον ἄρχοντα τῆς ἐκκλησίας μας καὶ
σοφὸν διδάσκαλον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας μας, μετὰ τὴν εὐ-
χὴν, ὅπως ἐξακολουθήσῃ τὸ πολυτίμητον ἔργον του καὶ πλουτίσῃ
τὴν πτωχὴν ἐπιστημονικὴν βιβλιοθήκην μας μετὰ νέα ἔργα σοφά

καὶ χρήσιμα.
ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΣΗΜ. 1 Ἀναγραφὴ τῶν κυριωτέρων τοῦ ἔργου ἐγένετο ἄλλοτε
εἰς ἄρθρον τοῦ κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου δημοσιευθὲν
εἰς τὴν "Ν. Ἑστίαν".

Χρυσόστομος Παπαδόπουλος

Νέα Ἔστια

Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Μαύτιος

Ἔτος Ε! Τεύχος

Ἡ τριακονταπεντηετία τῆς Ἐπιστημονικῆς δρά-
σεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν.-

119 - 120/1931

1ης καὶ 15ης

(ὑπὸ Κόστα Καιροφύλλα)

Δεκεμβρίου

σελ. 1275-1276

Τὴν 13 Νοεμβρίου συμπληρουμένης τριακονταπεντα-
ετοῦς ἐπιστημονικῆς δράσεως τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπι-
σκόπου Ἀθηνῶν, οἱ θαυμασταί του τοῦ προσέφεραν ἀναμνη-
στικὸν τρόπον περιέχοντα μελέτας τῶν διαπρεπεστέρων ἐπι-
στημόνων - Ἡ ἐκτίμησις αὕτη εἶναι δίκαια δι' ἕνα σοφὸν
ἐπιστήμονα ὁ ὁποῖος, παρ' ὅλας τὰς ἀποφρακτικῶς βαρεῖας καὶ
πολλαπλᾶς αὐτοῦ ἀπασχολήσεις, οὐδέποτε δέν παύει οὔτε
καὶ σήμερον ἀσχολούμενος μετὰ τῶν ἀρχαίων καὶ τοῦ ἱστορικοῦ
μελέτας.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Διότι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Παπαδόπου-
λος εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἱστορικός τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλά-
δος. Καίτοι ὁ ἔρτασμός ἔγινε διὰ τὴν συμπλήρωσιν τριακον-
τα πέντε ἐτῶν ἐπιστημονικῆς δράσεως, ἐν τούτοις ἡ ἀλήθεια
εἶναι ὅτι ἀπὸ τοῦ 1890 ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ὡς συγγραφεὺς
ἔκτοτε δέν ἔπαυσε γράφειν καὶ διαφωτίζων σκοτεινὰ σημεῖα τῆς
ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας μας. Τὸ πρῶτον ἔργον του ἀσχολεῖται
μὲ τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα του Μάδυτον τῆς Θράκης.

Ἀπὸ πτωχοῦς γονεῖς καταγόμενος, ἐφοίτησεν εἰς τὴν Μεγά-
λην τοῦ Γένους Σχολὴν καὶ εἰς τὴν Ἱερατικὴν Σχολὴν Κωνσταν-
τινουπόλεως, κατόπιν εἰς τὴν θεολογικὴν Σχολὴν τῶν Ἱεροσολύ-
μων. κατόπιν ἔλαρε δίπλωμα τοῦ ἐθνικοῦ μας πανεπιστημίου καὶ
μετὰ τετραετῆ φοίτησιν εἰς τὰς θεολογικὰς Ἀκαδημίας κιέλου

καὶ Πετροπούλεως, ἔλαβε καὶ ῥωσικὸν θεολογικὸν δίπλωμα εἰς ηλικίαν 27 ἐτῶν, τὸ 1895. μετὰ τοιαῦτα ἐπιστημονικὰ ἐφόδια διωρίσθη καθηγητὴς τῆς Σχολῆς Ἱεροσολύμων. Μετὰ δεκατετραετῆ σημαντικὴν ἐκεῖ δρᾶσιν, μετέβη εἰς Ἀλεξάνδρειαν, καὶ τέλος τὸ 1911 διωρίσθη διευθυντὴς τῆς Ριζαρείου Σχολῆς Ἀθηνῶν. τὸ 1914 ἐξελέγη καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου. Μετὰ δεκαετῆ δὲ διδασκαλίαν, ἐξελέγη τὸ 1923 Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος. τὸ 1924 μετὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς Ἀκαδημίας, διωρίσθη καὶ Ἀκαδημαϊκός. -

•
•

Αὐτὰ ἐν ὀλίγοις διὰ τὸν βίον τοῦ ἀνδρός. Ἀλλὰ τὸ ἔργον του, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὸ παραψίσωμεν εἰς ἓν σύντομον σημείωμα. Διότι ἡ ἐπιδημιολογία ἐκδοθεῖς κατὰ λόγος τῶν βιβλίων καὶ μονογραμμάτων, τοῖς παρουσιάζει 335 ἔργα του δημοσιευμένα, ἔκαστος δὲ ἐπαρρησιεύσε καὶ ἄρκετὰ ἄλλα σπουδαῖα. τὸ συγγραφικὸν αὐτοῦ ἔργον ἀποτελεῖ πλήρη βιβλιοθήκην. καὶ εἶναι ἀξιοπεριέργον πῶς, παρ' ὅλας τὰς βαρεῖας καὶ πολλαπλᾶς ἀσχολίας τοῦ ἀνωτάτου ἀξιώματός του, εὕρισκει καιρὸν ν' ἀσχολῆται εἰς ἱστορικὰς ἐρῦνας. καὶ ὅμας τὸ τελευταῖον του βιβλίον, δι' ὃ ἐλέγχεται ἀνυπόστατος ἡ περί πρωτείων τοῦ Πάπα διεκδίκησις, τὸν ἀποδεικνύει σοφὸν ἐρευνητὴν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον δὲν διαφεύγει καμμία πηγὴ.

τὸ βλὸν συγγραφικὸν ἔργον του κυρίως περιστρέφεται περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν. καὶ δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς εἰς τῶν ὀλίγων παγκοσμίου ἐπιβολῆς ἱστορικῶν τῆς ἐκκλησίας. Πλωσσομαθής, φιλότιμος καὶ εἰσυνείδητος ἐρευνητὴς ἔχει τὴν μεγάλην ἀρετὴν νὰ καταφεύγῃ πάντοτε εἰς τὰς πηγὰς καὶ νὰ μὴ βασίζη τὰ συμπεράσματά του, παρά μόνον ἐπὶ

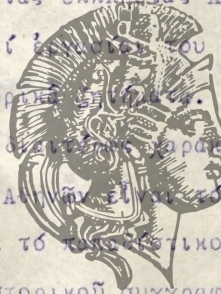
ἐξηκριβωμένων γεγονότων. Τὸ ἔργον τοῦ "Ἱστορία τῆς Ἐκ-
κλησίας τῆς Ἑλλάδος", τοῦ ὁποίου δυστυχῶς ἀκόμη δέν ἐ-
ξεδόθη ὁ δεῦτερος τόμος, ἀποτελεῖ μνημειώδη ἐργασίαν, ἣ
ὅποια, αὐτὴ καὶ μόνη, θά ἤρκει νά τιμῆται ἕνα συγγραφεύς.
καὶ ὅμως μέχρι σήμερον ἔχει συγγράψει καὶ ἄλλα 350 πε-
ρίπου ἔργα!

Καὶ ἡ παραμικροτέρα μονογραφία τοῦ ἔρχεται νά προσ-
θέσῃ κατὰ νέον καὶ νά διαφωτίσῃ κάποιαν σκοτεινὴν σελί-
δα. Ἐκατὸν μελέται τοῦ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν γενικὴν ἐκκλη-
σιαστικὴν ἱστορίαν. Τριάκοντα πέντε μελέται τοῦ ἔχουν θέ-
μα τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας. Πεντήκοντα ἄλ-
λαι τοῦ ἀσχολοῦνται μὲ τὰς ἐκκλησίας Ἀντιοχείας. Ἱεροσολύ-
μων καὶ Κύπρου. Αἱ λοιπαὶ ἐκκατὸν τοῦ ἀσχολοῦνται μὲ διά-
φορα θεολογικὰ καὶ ἱστορικὰ θέματα.

Ἐκείνου τοῦ ὅπου ἰδίως παρατηρεῖται τὸ ἔργον ἐν-
φον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ νεωτεριστικὸν πνεῦ-
μα τοῦ ἱστορικοῦ. Τίποτε τὸ παλαιό, τίποτε τὸ σχολαστι-
κόν. Μία πνοὴ μεγάλου ἱστορικοῦ συγγραφέως διαπνέει τὸ ὅλον
ἔργον του. Ἡ γλῶσσα του εἶναι ἑνωμένη καὶ ἀπηλλαγμένη ἀπὸ
κάθε δ α σ κ α λ ι σ μ ὸ ν. Τὰ συμπεράσματά του σαφῆ καὶ
βασισθέντα ἐπὶ στερεῶν βάσεων. Ἡ κρίσις του διαυγής καὶ
ἀπηλλαγμένη πάσης μερολητικότητος. Ὅταν διαχειρίζεται ἕν
ἱστορικόν θέμα, λησμονεῖ τὴν ἰδιότητα τοῦ ἀνωτάτου κληρι-
κοῦ καὶ ἀπομένει ὁ βαθύς ἱστορικός, ὁ κρίνων χωρὶς προκα-
τάληψιν καὶ ὁ τιθέμενος ὑπεράνω συμπαθειῶν καὶ ἀντιπαθειῶν.

Ἐπὶ τοιαύτας συνθήκῃς δέν ἦτο δυνατόν νά δημιουργήσῃ
ἕν ἔργον βέλτερον ἐν τῷ συνόλῳ του καὶ ἐν ταῖς λεπτομερεί-
αις του. Ἡ πρώτη ἐκκλησιαστικὴ μας ἱστορία ἐπλουτίσθη μὲ
ἀληθινούς θησαυρούς χάρις εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν
Χρυσόστομον Παπαδόπουλον. Εἶχα σκεφθῆ ἀρχικῶς νά παραθέσω

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

4

σημείωσιν τῶν σπουδαιότερων πούλαχιστον ἐκ τῶν τριακοσίων πεντήκοντα μελετῶν του. Ἄλλ' ἐφ' ὅσον ἐπροχώρουν εἰς τὴν ἐπιλογὴν, ἐπὶ τοσοῦτον ἀντελαμβάνομην ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ περιορίσω τὸν ἀριθμὸν τοῦ καταλόγου. Διότι ὅλα εἶναι, ἂν μὴ κατὰ τὸν ὄγκον, ἀλλὰ κατὰ τὴν οὐσίαν, ἴσαι. Ἀποφεύγω λοιπὸν τὴν σημείωσιν ἔργων του, διότι ἡ παράθεσις τῶν τίτλων τῶν μόνον θ' ἀπήτει ὀλόκληρον τεῦχος τῆς Ν. Ἑστίας (1). Καὶ σταματῶ τὸ σημεῖμά μου αὐτὸ, που ἐγράφη προχεύως καὶ χωρὶς ἄλλην ἀπαίτησιν, παρὰ νὰ προσφέρῃ φόρον θαυμασμοῦ καὶ ἐκτιμήσεως εἰς τὸν ἀνώτατον ἄρχοντα τῆς ἐκκλησίας μας καὶ σοφὸν διδάσκαλον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας μας, μετὰ τὴν εὐχήν, ὅπως ἐξακολουθήσῃ τὸ πρῶτον ἔργον του καὶ πλουτίσῃ τὴν πτωχὴν ἐπιστημονικὴν ἀποθήκην μας μετὰ νέα ἔργα σοφὰ καὶ χρήσιμα.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΣΗΜ. 1 Ἐναγραφή τῶν κυριωτέρων του ἔργων ἔγινε ἄλλοτε εἰς ἄρθρον τοῦ κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου δημοσιευθὲν εἰς τὴν "Ν. Ἑστίαν".

Χρυσόστομος Παπαδόπουλος

Νέα Ἑστία

Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Μαύτιος

Ἔτος Β' Τεύχος

Ἡ τριακονταπεντιετία τῆς Ἐπιστημονικῆς δρά-
σεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν.-

119 - 120/1931

1ης καὶ 15ης

(ὑπὸ Κόστα Καιροφύλλα)

Δεκεμβρίου

σελ. 1275-1276

Τὴν 13 Νοεμβρίου συμπληρουμένης τριακονταπεντα-
ετοῦς ἐπιστημονικῆς δράσεως τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπι-
σκόπου Ἀθηνῶν, οἱ θαυμασταὶ του τοῦ προσέφεραν ἀναμνη-
στικὸν τῶρον περιέχοντα μελέτας τῶν διατρεπεστέρων ἐπι-
στημόνων - Ἡ ἐκτίμησις αὐτῆ εἶναι δίκαια δι' ἓνα σοφὸν
ἐπιστήμονα ὁ ὁποῖος, παρ' ὅλας τὰς ἀξιοκρατικῶς βαρεῖας καὶ
πολλαπλᾶς αὐτοῦ ἀπασχολήσεις, ἐν τούτοις δέν παύει οὔτε
καὶ σήμερον ἀπ' ἀκατάμενος μελέτας προσεχίζων τὸν ἴδιον ἑαυτοῦ
μελέτας.

Διότι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Παπαδόπου-
λος εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἱστορικὸς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλά-
δος. Καίτοι ὁ ἔορτασμός ἐγίνε διὰ τὴν συμπλήρωσιν τριάκον-
τα πέντε ἐτῶν ἐπιστημονικῆς δράσεως, ἐν τούτοις ἡ ἀλήθεια
εἶναι ὅτι ἀπὸ τοῦ 1890 ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ὡς συγγραφεὺς
ἔκτοτε δέν ἔπαυσε γράφειν καὶ διαφωτίζων σκοτεινὰ σημεῖα τῆς
ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας μας. Τὸ πρῶτον ἔργον του ἀσχολεῖται
μὲ τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα του Μάδουτον τῆς Θράκης.

Ἀπὸ πτωχοῦς γονεῖς καταγόμενος, ἐφοίτησεν εἰς τὴν Μεγά-
λην τοῦ Γένους Σχολὴν καὶ εἰς τὴν Ἱερατικὴν Σχολὴν Κωνσταν-
τινουπόλεως, κατόπιν εἰς τὴν θεολογικὴν Σχολὴν τῶν Ἱεροσολύ-
μων. κατόπιν ἔλαρε δῖπλωμα τοῦ ἐθνικοῦ μας πανεπιστημίου καὶ
μετὰ τετραετῆ φοίτησιν εἰς τὰς θεολογικὰς Ἀκαδημίας κιέλου

καὶ Πεντρούλεως, ἔλαβε καὶ ρωσικὸν θεολογικὸν δίπλωμα εἰς ηλικίαν 27 ἔτων, τὸ 1895. μετὰ τοιαῦτα ἐπιστημονικὰ ἐ-
φύδια διωρίσθη καθηγητὴς τῆς σχολῆς Ἱεροσολύμων. Μετὰ
δεκατετραετῆ σημαντικὴν ἐκεῖ δράσιν, μετέβη εἰς Ἀλεξάν-
δρειαν, καὶ τέλος τὸ 1911 διωρίσθη διευθυντὴς τῆς Μιχαρεί-
ου σχολῆς Ἀθηνῶν. τὸ 1914 ἐξελέγη καθηγητὴς τοῦ πανε-
πιστημίου. Μετὰ δεκαετῆ δὲ διδασκαλίαν, ἐξελέγη τὸ 1923
Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος. τὸ 1924 μετὰ τὴν
ἱδρυσιν τῆς Ἀκαδημίας, διωρίσθη καὶ Ἀκαδημαϊκός. -

• •

.

Αὐτὰ ἐν ὀλίγοις διὰ τὸν βίον τοῦ ἀνδρός. Ἄλλο τὸ
ἔργον του, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὸ συνοψίσωμεν εἰς ἓν
σύντομον σημεῖωμα. Διότι ὁ πῶς ἡ θεῖα ἐκδοθεὶς κατὰ-
λογος τῶν βιβλίων καὶ ἀποφθεγμάτων του παρουσιάζει 335
ἔργα του δημοσιευμένα, ἐκ τῶν ὧν ἐδημοσίωσεν καὶ ἄρκετὰ
ἄλλα σπουδαῖα. τὸ συγγραφικὸν τὸν ἔργον ἀποτελεῖ πλήρη
βιβλιοθήκην. καὶ εἶναι ἀξιοπερίεργον πῶς, παρ' ὅλας τὰς βα-
ρείας καὶ πολλαπλᾶς ἀσχολίας τοῦ ἀνωτάτου ἀξιώματός του,
εὕρισκει καιρὸν ν' ἀσχολῆται εἰς ἱστορικὰς ἐρῦνας. καὶ β-
μας τὸ τελευταῖον του βιβλίον, δι' οὗ ἐλέγχεται ἀνυπόστα-
τος ἡ περὶ πρωτείων τοῦ Πάπα διεκδίκησις, τὸν ἀποδεικνύει
σοφὸν ἐρευνητὴν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον δὲν διαφεύγει καμμία πηγὴ.

τὸ ὅλον συγγραφικὸν ἔργον του κυρίως περιστρέφεται
περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν. καὶ δύναται νὰ θεωρηθῆ
ὡς εἶς τῶν ὀλίγων παγκοσμίου ἐπιβολῆς ἱστορικῶν τῆς ἐκ-
κλησίας. Γλωσσομαθὴς, φιλότιμος καὶ εὐσυνείητος ἐρευνητὴς
ἔχει τὴν μεγάλην ἀρετὴν νὰ καταφεύγῃ πάντοτε εἰς τὰς πη-
γὰς καὶ νὰ μὴ βασίξῃ τὰ συμπεράσματά του, παρὰ μόνον ἐπὶ

ἔξηκριβωμένων γεγονότων. Τὸ ἔργον τοῦ "Ἱστορία τῆς Ἐκ-
 κλησίας τῆς Ἑλλάδος", τοῦ ὁποῦοῦ δυστυχῶς ἀκόμη δὲν ἐ-
 ξεδόθη ὁ δεῦτερος τόμος, ἀποτελεῖ μνημειώδη ἐργασίαν, ἣ
 ὅποια, αὐτῇ καὶ μόνῃ, θά ἤρκει νὰ τιμῆται ἓνα συγγραφεῖα.
 καὶ ὅπως μέχρι σήμερον ἔχει συγγράψει καὶ ἄλλα 350 πε-
 ρίπου ἔργα.

Καὶ ἡ παραμικροτέρα μονογραφία τοῦ ἔρχεται νὰ προσ-
 θέσῃ κατὰ νέον καὶ νὰ διαφωτίσῃ κάποιαν σκοτεινὴν σελί-
 δα. Ἑκατὸν μελέται τοῦ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν γενικὴν ἐκκλη-
 σιαστικὴν ἱστορίαν. Τριῶκοντα πέντε μελέται τοῦ ἔχουν θέ-
 μα τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας. Πεντήκοντα ἄλ-
 λαι τοῦ ἀσχολοῦνται μὲ τὰς ἡμετέρας Ἀντιοχείας. Ἰεροσολύ-
 μων καὶ Κύπρου. Αἱ λοιπὴν ἔργα τοῦ ἀσχολοῦνται μὲ διά-
 φορα θεολογικὰ καὶ ἱστορικὰ ζητήματα.

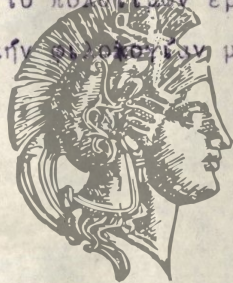
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Πιθανὸν τὸ ὅτι τὸ πνεῦμα χαρακτηρίζει τὸ ὅλον ἔρ-
 γον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἵστανται τὸ νεωτεριστικὸν πνεῦ-
 μα τοῦ ἱστορικοῦ. Τίποτε τὸ παραδόξικον, τίποτε τὸ σχολαστι-
 κόν. Μία πνοή μεγάλου ἱστορικοῦ συγγραφέως διαπνέει τὸ ὅλον
 ἔργον του. Ἡ γλῶσσα τοῦ εἶναι ἑλληνικὴ καὶ ἀπηλλαγμένη ἀπὸ
 κάθε δασκαλισμόν. Τὰ συμπεράσματά του σαφῆ καὶ
 βασιζόμενα ἐπὶ στερεῶν βάσεων. Ἡ κρίσις τοῦ διαυγής καὶ
 ἀπηλλαγμένη πάσης μερολητικότητος. Ὅταν διαχειρίζεται ἓν
 ἱστορικὸν θέμα, λησμονεῖ τὴν ιδιότητά τοῦ ἀνωτάτου κληρι-
 κοῦ καὶ ἀπομένει ὁ βαθύς ἱστορικός, ὁ κρίνων χωρὶς προκα-
 τήληψιν καὶ ὁ τιθέμενος ὑπεράνω συμπαθειῶν καὶ ἀντιπαθειῶν.

Ἐπὶ τοιαύτας συνθήμας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ δημιουργήσῃ
 ἓν ἔργον πλεῖον ἐν τῷ συνόλῳ τοῦ καὶ ἐν ταῖς λεπτομερει-
 αῖς του. Ἡ πρώτη ἐκκλησιαστικὴ μας ἱστορία ἐπλουτίσθη μὲ
 ἀληθινούς θησαυρούς χάρις εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν
 Χρυσόστομον Παπαδόπουλον. Εἶχα σκεφθῆ ὀρχικῶς νὰ παραθέσω

σημείωσιν τῶν σπουδαιότερων πούλάχιστον ἐκ τῶν τριακοσίων πενήκοντα μελετῶν του. Ἄλλ' ἐφ' ὅσον ἐπροχώρουν εἰς τὴν ἐπιλογὴν, ἐπὶ τρσοῦτον ἀντελαρβανόμεν διὰ τὸ ἦτο ἀδύνατον νὰ περιορίσω τὸν ἀριθμὸν τοῦ καταλόγου. Διότι ὅλα εἶναι, ἢν μὴ κατὰ τὸν ὄγκον, ἀλλὰ κατὰ τὴν οὐσίαν, ἴσαι. Ἀποφεύγω λοιπὸν τὴν σημείωσιν ἔργων του, διότι ἡ παράθεσις τῶν τίτλων τῶν μόνον ὃ ἀπῆται ὁλόκληρον τεῦχος τῆς Ν. Ἑστίας (1). Καὶ σταματῶ τὸ σημείωμά μου αὐτό, που ἐγράφη προχείρως καὶ χωρὶς ἄλλην ἀπαίτησιν, παρά νὰ προσφέρῃ φόρον θαυμασμοῦ καὶ ἐκτιμήσεως εἰς τὸν ἀνώτατον ἀρχοντα τῆς ἐκκλησίας μας καὶ σοφὸν διδάσκαλον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας μας, μὲ τὴν εὐχὴν, ὅπως ἐξακολουθήσῃ τὸ πολὺτιστον ἔργον του καὶ πλουτίσῃ τὴν πτωχὴν ἐπιστημονικὴν βιβλιοθήκην μας μὲ νέα ἔργα σοφὰ καὶ χρήσιμα.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΣΗΜ. 1 Ἀναγραφὴ τῶν κυριωτέρων του ἔργων ἔγινε ἄλλοτε εἰς ἄρθρον τοῦ κ. Δ. Γρ. Καμπουρογλου δημοσιευθὲν εἰς τὴν "Ν. Ἑστίαν".